

Nr 182.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående uppförande vid Alnarps egendom av en institutionsbyggnad för professor N. H. Nilsson-Ehles ärftlighetsforskning m. m.; given Stockholms slott den 10 april 1917.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

dels att av uppkommande vinst å rörelsen vid Alnarps egendom må användas ett belopp av högst 73,000 kronor till uppförande å egendomen tillhörig mark av en institutionsbyggnad med nödig utrustning för professor Nils Herman Nilsson-Ehles ärftlighetsforskning, med rätt för Kungl. Maj:t att, i den mån så finnes erforderligt, härtill förskottsvis av tillgängliga statsmedel anvisa nödigt belopp mot ersättande av framdeles inflytande vinstmedel från nämnda egendom;

dels ock att årligen från institutionens trädande i verksamhet må för bestridande av utgifter vid densamma av Alnarps egendoms medel utgå ett belopp av högst 3,500 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

K. Dahlberg.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 april 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LINDMAN,
Statsråden: VON SYDOW,
STENBERG,
FALK,
HAMMARSTRÖM,
MÄRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
HANS ERICSON,
DAHLBERG.

Departementschefen, statsrådet Dahlberg anförde:

I punkten 36 under tionde huvudtiteln i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att anvisa anslag för inrättande med ingången av år 1918 av en personlig professur i ärftlighetslära vid universitetet i Lund för professorn Nils Herman Nilsson-Ehle med de åligganden för Nilsson-Ehle såsom innehavare av omförmälda professur, som av Kungl. Maj:t efter förslag av vederbörande bestämdes. Detta Kungl. Maj:ts förslag har numera bifallits av riksdagens bägge kammare.

Av handlingarna i detta ärende inhämtas, att från universitetets sida förfrågan gjorts hos styrelsen för lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp, huruvida till Nilsson-Ehles förfogande kunde ställas dels en i närheten av Åkarps järnvägsstation belägen jordareal av viss storlek,

dels ock för hans undersökningar och försöksverksamhet erforderliga byggnader jämte nödig arbetskraft, samt att styrelsen ställt sig tillmötesgående gent emot denna framställning.

Vid ärendets föredragning den 13 januari 1917 meddelade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, att han i fråga om de åtgärder, som till förmån för den nya professuren kunde bliva erforderliga i avseende å jordupplåtelse vid Alnarp samt lokaler och arbets-hjälp därstädes, i ärendet samrätt med dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, som förklarar sig ämna göra särskild framställning härom.

I skrivelse den 17 januari 1917 har nu styrelsen för nämnda lantbruks- och mejeriinstitut gjort framställning angående de förhållanden, som sammanhänge med Nilsson-Ehles ifrågasatta försöksverksamhet å till Alnarps egendom hörande mark. Styrelsen har anfört huvudsakligen följande:

»Styrelsen utgår från den synpunkt, att professor H. Nilsson-Ehle dokumenterat sig som en forskare av den betydelse inom såväl den teoretiska som den praktiska ärtlighetsläran och speciellt de delar därav, som omfatta växtodlingen, att vårt lands jordbruk för närvarande icke har råd att avvara hans förmåga och erfarenhet inom dessa fack.

Just i dessa dagar, då frågan om vårt lands förmåga att själv frambringa nödigt förråd av brödsäd och fodermedel är så brännande, måste den myndighet, som har till uppgift att vaka över den högsta jordbruksundervisningen, känna det som en oavvislig plikt att med alla tillgängliga medel söka befrämja växtförädlingen, i vad den avser att höja jordbrukets produktion genom att framalstra nya för landet lämpliga samt avkastningsrika sorter av våra lantbruksväxter.

Alnarps egendom lämpar sig för en dylik förädlingsverksamhet kanske bättre än någon annan plats; lämplig jordmån, bekvämt läge, möjlighet att anskaffa arbetsfolk och en ekonomisk ställning, som möjliggör de materiella resurser, som därför äro behöfvliga. Därtill kommer närheten av Lunds universitet och stad, som gör, att ledningen av en dylik verksamhet utan olägenhet kan vara förlagd till universitetet.

Men å andra sidan bleve vinsten av en förädlingsverksamhet av denna art kanske ännu större för Alnarps institut och egendom. De studerande, som sedermera skola verka som rådgivare, lärare och föregångsmän inom jordbruket, komma härmed att direkt få taga del i ärtlighetsforskningen och förädlingsverksamheten.

Alnarps egendom finge visserligen till en början göra en del materiella uppoffringar för främjandet av förädlingsarbetet, men med kännedom om de betydelsefulla resultat, som redan framgått ur professor Ehles hand, är det uppenbart, att även ekonomiskt taget en vinst av dylik förädling ej blott indirekt utan direkt efter hand vore att vänta, i det att styrelsen härvid utgår från den förutsättningen, att framalstrade fröstammar skulle i första hand komma egendomen till godo.

Under sådana omständigheter har styrelsen efter att hava tagit del av den underdåniga skrivelse, som Lunds universitetsmyndigheter i denna fråga framlagt för Eders Kungl. Maj:t, låtit upprätta ritning med tillhörande arbetsbeskrivning

och kostnadsförslag till en institutionsbyggnad i ärftlighetslära, förlagd till Alnarps egendom.

I enlighet med dessa handlingar, som härmed bifogas, beräknas kostnaden för institutionsbyggnaden uppgå till 67,538 kronor, under det att byggnadssumman vid förutvarande normalt prisläge skulle uppgått till föga mer än hälften av detta belopp. Därjämte har styrelsen efter samråd med professor Ehle beräknat, att för förädlingsverksamhetens bedrivande skulle erfordras anskaffande av möbelutrustning till byggnaden för en kostnad av 3,500 kronor jämte maskiner och redskap — exklusive vetenskapliga hjälpmedel — för den praktiska försöksverksamheten för en kostnad av 1,500 kronor, vadan alltså sammanlagda kostnaden en gång för alla skulle komma att uppgå till 72,538 kronor, vilken summa styrelsen finner lämpligt, att den, under förutsättning av Eders Kungl. Maj:ts bifall till styrelsens underdåniga framställning i denna fråga, finge utgå av Alnarps egendoms vinstmedel under så lång följd av år, som vore erforderligt för täckandet av kostnadsbeloppet, och skulle vid sådant förhållande direkt från statsverket endast utanordnas medel till förskotterande av kostnadssumman vid byggnadens uppförande.

På samma sätt har styrelsen beräknat, att årliga kostnaderna för institutionens drift skulle bli ungefär följande:

Avlöning till ett fast biträde för försökens utförande och bearbetning (samtidigt städerska)	kronor 1,200
Omkostnad för skötsel av försöksjorden, 2.5 har	» 1,100
Underhåll av byggnader	» 300
Uppvärmning och belysning	» 600
Diverse utgifter: underhåll och komplettering av försöksredskap, telefon m. m.	» 300

eller summa kronor 3,500,

vilket belopp synes styrelsen utan olägenhet kunna årligen utgå av Alnarps egendoms avkastning, mot det att alla skördeprodukter från försöksarealen tillika med genom förädlingsverksamheten frambragta nya stammar komme egendomen till godo samt att försöken finge tjäna undervisningen vid lantbruksskolan, institutet och studiebesökande allmänhet. Under hänvisning till vad sålunda anförts får styrelsen härmed i underdånighet hos Eders Kungl. Maj:t anhålla om tillstånd

dels att av Alnarps egendoms vinstmedel använda ett belopp av 72,538 kronor till uppförande å egendomen tillhörig mark av en institutionsbyggnad med nödig utrustning för professor H. Nilsson-Ehles ärftlighetsforskning;

dels att årligen från nämnda institutions trädande i verksamhet i och för driften av densamma utanordna av Alnarps egendoms medel ett belopp av 3,500 kronor;

dels även att för samma institutions verksamhet av Alnarps egendoms åkerjord upplåta ett område av 2.5 hektar.»

Vid denna skrivelse voro fogade de i skrivelsen åberopade ritningar, beskrivning och kostnadsförslag, upprättade i december 1916 av arkitekten O. Hägg.

Till följd av remiss har lantbruksstyrelsen den 14 mars 1917 avgivit utlåtande i detta ärende och därvid överlämnat ett av styrelsen inhämtat

yttrande från styrelsen för Sveriges utsädesförening. För egen del har lantbruksstyrelsen framhållit ärftlighetsforskningens stora betydelse för lantbruket och husdjursskötseln samt professor Nilsson-Ehles framstående förtjänster på detta område samt vidare fortsatt sålunda:

»För möjliggörandet av hans fortsatta vetenskapliga verksamhet och hans i samband därmed stående undervisning och utbildande av vetenskapliga forskare på området erfordras givetvis arbetslokaler av tillräcklig omfattning för föreståndare och studerande.

Mot det uppgjorda förslaget till dessa lokaler har lantbruksstyrelsen icke något att erinra, då de, enligt vad lantbruksstyrelsen kan finna, synas vara för ändamålet behövliga. Ifrågasättas kan emellertid, huruvida icke sådana anordningar kunde träffas, att för nedbringandet av de genom kriget avsevärt stegrade kostnaderna för dem vissa inskränkningar utan större olägenhet tillsvidare kunde företagas.

Institutionens förläggande till Alnarps egendom får lantbruksstyrelsen på det livligaste tillstyrka. För att betrygga uppnåendet av det mål, som med den ifrågasatta professuren närmast avses, synes det lantbruksstyrelsen vara av vikt, att forskning och undervisning i föreliggande ämne bedrivs i direkt samband med praktisk verksamhet i syfte att åstadkomma praktiskt värdefulla resultat. Härigenom kan utarbetandet av vetenskapliga grundvalar för ett framgångsrikt praktiskt arbete, något som enligt lantbruksstyrelsens mening är det centrala momentet i föreliggande förslag, på ett fullt tillfredsställande sätt åstadkommas. Även för den vetenskapliga undervisningen måste det vara av stor betydelse, att vederbörande lärare vid dess meddelande är i tillfälle att, såsom här bleve fallet, påvisa de utarbetade metodernas riktighet genom hänvisning till i praktiken vunna resultat. Dessa fördelar torde näppeligen kunna vinnas genom att förlägga institutionen till Lund, något som dessutom tvivelsutan komme att ställa sig för staten dyrare än att åt densamma upplåta plats å en från alla synpunkter för ändamålet särskilt lämplig statens egendom. Det med institutionen avsedda syftemålet torde av flera skäl ännu mindre kunna vinnas genom att i en eller annan form söka binda den vid den statsunderstödda utsädesföreningen vid Svalöv, där staten varken äger byggnader eller jord. Däremot anser lantbruksstyrelsen det från allmän synpunkt vara önskvärt, att den ifrågasatta praktiska växtförädlingens verksamhet vid Alnarp, så vitt det utan olägenhet för institutionens egentliga ändamål kan ske, planeras så att den i så hög grad som möjligt kommer att utgöra en komplettering till verksamheten vid Svalöv. Endast därigenom kunna de för lantbruket bästa resultat genom dessa båda institutioner uppnås.

Då den föreslagna statsinstitutionens huvuduppgift ingalunda blir att, såsom fallet är med Svalövsinstitutionen, uppdraga nya stammar av sädesslag och foderväxter, och då det under alla förhållanden torde kunna ifrågasättas, huruvida såsom villkor för ett samarbete mellan den statsunderstödda anstalten vid Svalöv och den blivande statsinstitutionen vid Alnarp skall — såsom utsädesföreningens styrelse synes vilja förutsätta — uppställas att ett enskilt affärsföretag, allmänna svenska utsädesbolaget, skall tillförsäkras äganderätten till å statens egendom av sistnämnda statsinstitution eventuellt uppdragna nya sorter och stammar, synes det lantbruksstyrelsen, att frågan om de vid denna institution vunna, för praktiken användbara

arbetsresultatens tillgodogörande bör bliva föremål för närmare utredning och där-
 efter underställas Eders Kungl. Maj:ts nådiga prövning.»

Vid detta lantbruksstyrelsens utlåtande har fogats reservation av
 byråchefen Egerström, som yttrat:

»Då Alnarps egendoms avkastning i främsta rummet bör finnas tillgänglig
 för egendomens behov, samt avkastningens användande för ett för institutet så pass
 främmande ändamål som ärftlighetsforskningen kan befaras leda till minskande av
 vederbörandes iver att öka samma avkastning, varigenom åter egendomens uppgift
 att tjäna såsom undervisningsmaterial för eleverna vid institutet kan löpa fara att
 delvis förfelas, anser jag, att lantbruksstyrelsen väl bort förorda upplåtandet av
 plats å egendomen för ifrågavarande institution men däremot icke tillstyrka, att
 någon del av behållna avkastningen av egendomen finge användas för ifrågavarande
 institutions räkning.»

I infortrat utlåtande den 27 mars 1917 har överintendentsämbetet
 förmält sig efter verkställd granskning icke hava funnit något att erinra
 i ärendet.

*Departements-
 chefen.*

I likhet med myndigheterna finner jag den stora betydelsen för
 vårt jordbruk med binärningar av ifrågavarande ärftlighetsforskningar
 utgöra fullt tillräckligt motiv för att understöd till desamma lämnas
 även från den sida av statens verksamhet, som åsyftar nämnda näringars
 befrämjande. Jag vill erinra, att professor Nilsson-Ehle under sin tidigare
 verksamhet i Sveriges utsädesförenings tjänst vid Svalöv utfört högst
 betydelsefulla arbeten, vilka för jordbruket varit till mycket stort prak-
 tiskt gagn.

Den föreslagna jordupplåtelsen från Alnarps egendom giver mig
 icke anledning till erinran. Medgivande härtill torde kunna lämnas av
 Kungl. Maj:t.

Förslaget om uppförande vid Alnarp av en byggnad för 67,538
 kronor och anskaffande av utrustning för 5,000 kronor, tillhopa alltså
 för en gång 72,538 kronor, samt om bestridande av årskostnader för
 3,500 kronor är däremot av så pass stor omfattning, att dess genom-
 förande utövar väsentlig inverkan på det ekonomiska resultatet av driften
 av Alnarps egendom. Överskottet av denna egendoms avkastning skall
 enligt nuvarande bestämmelser inlevereras till statsverket, och genom
 bifall till förslaget skulle alltså statens inkomster från egendomen minskas
 på ett sätt, som, åtminstone innan engångskostnaderna ersatts, blir ganska
 kännbart. Riksdagens bifall till sådan användning av egendomens av-
 kastning torde därför erfordras.

Visserligen är det tydligt, att ifrågavarande försöksverksamhet bör för undervisningen vid Alnarp och för därvarande lärarpersonal vara av särdeles stort gagn och intresse, men det synes mig såsom ett slags vederlag för egendomens utgifter för ändamålet böra krävas, att de ekonomiska fördelar, som kunna vinnas genom tillgodogörande i praktiken av de härtill användbara arbetsresultaten, böra tillgodokomma statsverket, antingen genom Alnarps egendom eller på annat sätt. Såsom lantbruksstyrelsen framhållit, bör det närmare ordnandet av denna angelägenhet bliva föremål för särskild utredning.

Mot byggnadens anordning och bostadsberäkningarna har jag icke någon erinran att göra. Beloppet torde emellertid böra avjämnas till 73,000 kronor, vad engångskostnaderna angår. I den mån inskränkningar må kunna, såsom lantbruksstyrelsen antytt, åtminstone tillse vidare göras, utan att ändamålet uppnående förfelas eller avsevärt försvåras, böra de givetvis vidtagas för nedbringande av de särskilt för närvarande stegrade byggnadskostnaderna.

Då egendomens vinstmedel icke kunna beräknas för allenast ett år räcka till bestridande av hela engångskostnaden — enligt de av statskontoret offentliggjorda utdrag ur rikshuvudboken utgjorde statsverkets inkomster från Alnarp år 1913 10,253 kronor 27 öre, år 1914 26,134 kronor 66 öre och år 1915 39,221 kronor 57 öre —, torde erforderligt tillskottsbelopp få förskottas av statskontoret efter Kungl. Maj:ts anvisning. Jag vill erinra, att Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition föreslagit riksdagen medgiva, att av statskontoret förskottsvis bestridda kostnader för en bostadsbyggnad åt en underlärare vid Alnarps trädgårdsskola finge ersättas av uppkommande vinst å rörelsen vid Alnarps trädgård, vilken vinst eljest skall liksom vinsten från egendomen inlevereras till statsverket, och att riksdagens bägge kammare bifallit detta förslag.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen medgiva,

dels att av uppkommande vinst å rörelsen vid Alnarps egendom må användas ett belopp av högst 73,000 kronor till uppförande å egendomen tillhörig mark av en institutionsbyggnad med nödig utrustning för professor Nils Herman Nilsson-Ehles ärftlighetsforskning, med rätt för Kungl. Maj:t att, i den mån så finnes erforderligt, härtill förskottsvis av tillgängliga statsmedel anvisa nödigt belopp mot ersättande av framdeles inflytande vinstmedel från nämnda egendom;

dels ock att årligen från institutionens trädande i verksamhet må för bestridande av utgifter vid densamma av Alnarps egendoms medel utgå ett belopp av högst 3,500 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga ... till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Hugo Nordlander.